"Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin aylıq qəzeti Qiyməti 40 qəpik

Nº 6 (242)

14 iyul 2017-ci il

Məzar başında sazla kitab təqdimatı

dəf nəşrləri və "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin təşkilatçılığı əsasında böyük yazıçı İsa Muğannanın doğum günü ilə əlaqədar Fəxri Xiyabanında yazıçının məzarı başında anım günü və həmçinin yazıçı Səmil Sadigin İsa Muğannaya həsr etdiyi "İsa Muğanna yaradıcı-

12 iyun 2017-ci il Hə- duğu, dərin düşündürücü əsərlərin müəllifi olan görkəmli yazar idi. Gənclik illərimizdən bəri onun əsərlərini oxuyub, kitablarından yaradıcılığının ucalığını duymuşuq. Təhsil Nazirliyində işlədiyim müddətdə İsa müəllimin özü ilə yaxından tanış olduq. O zaman bir daha anladım ki, İsa Muğanna Azərbaycanın, elimizin-obamızın fəxri olan insanlardan biridir. Çıxışının sonunda İlham Pir-

yerdə imzası var. O, dərin mənəviyyatı olduğu qədər də təvazökar insan idi. Onun böyüklüyünü, xeyirxahlıqlarını, istedadını kiçikdən böyüyə hər kəs dərk edir. Bəzi insanlar onun yaradıcılığını dərk edə bilmir, amma yenə də bilir ki, böyük insandır, ona görə qəbul edir. İsa Muğanna ədəbiyyatımızın və ictimai fikrimizin tarixində əvəzsizdir.

Anım mərasimində həmçinin yazıçı Şəmil Sadiqin Ustad sənətkarın yaradıcılığına həsr edilmiş "İsa Muğanna yaradıcılığı "İdeal" işığında" monoqrafiyası oxuculara təqdim olunub. Əsərin müəllifi və İsa Muğanna irsinin hal-hazırda ən böyük tədqiqatçılarından olan Şəmil Sadiq Ustad sənətkarla bağlı bir çox xatirələrini tədbir iştirakçıları ilə paylaşıb. Monoqrafiyada xalq yazıçısı İsa Muğanna yaradıcılığını çox orjinal bir üslubda oxuculara təqdim

edən Şəmil Sadiq bu sahədə işlərin bununla bitməyəcəyini, böyük Ustadın əsərlərinin xaricə dillərə tərcümələri üzərində işlərin getdiyini, həmçinin bugünə qədər işıq üzü görməyən bir neçə pyes və səhnə əsərlərinin də yaxın gələcəkdə çap ediləcəyini, səhnələşdiriləcəyini qeyd etmişdir. Şəmil Sadiq monoqrafiyasında yazıçı, ssenarist və kinoredaktor, "Nəsimi" mükafatının ilk laureatı İsa Mustafa oğlu Hüseynov (Muğanna) yaradıcılığının ikinci mərhələsinə aid əsərlər tədqiqata cəlb etdiyini, bu monoqrafiyanın böyük sənətkar haqqında ilk irihəcmli elmi əsər olduğunu da vurğulamışdır. Yazıçının "İdeal" romanından sonra yazdığı "Cəhənnəm", "İlan dərəsi", "GurÜn", "Qırx kisə qızıl", "Qəbiristan", "İsahəq, Musahəq", "Türfə", "Mənim məhəbbətim" kimi bədii əsərlər tədqiqata cəlb edən Şəmil Sadiq, monoqrafiyada Hüseyn Cavid, Kamal Abdulla, Zəlimxan Yaqub kimi yazarların əsərlərinin ideoloji fikri ilə İsa Muğanna yaradıcılığı arasında paralellər təhlil etdiyini tədbir iştirakçılarına çatdırmışdır. Həmçinin Şəmil Sadiq "Hədəf" nəşrləri tərəfindən böyük Ustadın bütün kitablarının yenidən çap edildiyini də, tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırmışdır.

Tədbirdə çıxış edən yazıçı Rüstəm Kamal, İsa Muğannanın Azərbaycan ədəbiyyatına gətirdiyi yeni fəlsəfi ideyalardan danışaraq, Muğanna irsinin hələ bundan sonra neçə əsrlər davam edəcəyini söylədi.

Anım mərasimi daha sonra asıq Avdı Musayevin ifasında "Ruhani" saz havası ilə davam etdi.

Tədbirin sonunda yazıçı Şəmil Sadiqin "İsa Muğanna varadıcılığı "İdeal" işığında" monoqrafiyası oxuculara hədiyyə olunub.

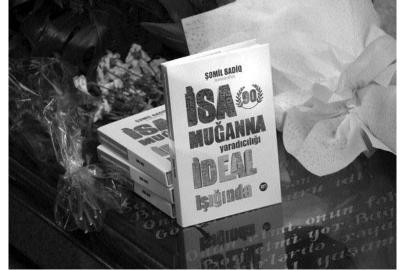
lığı "İdeal" işığında" adlı monoqrafiyasının təqdimatı keçirildi.

Anım tədbirində ölkənin bir neçə nüfuzulu qrumlarından və görkəmli şəxslər iştirak ediblər. İlk olaraq çıxış edən "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin sədri, texnika elmləri doktoru, professor İlham Pirməmmədov anım iştirakçılarını salamlayıb və İsa Muğanna yaradıcılığınməmmədov gələn il böyük Ustadın 90 illiyinin daha möhtəşəm şəkildə qeyd olunacağını söylədi".

Daha sonra çıxış edən akademik Nizami Cəfərov həmişə Fəxri Xiyabana yolu düşdüyündə İsa Muğannanın məzarını ziyarət etdiyini dedi. Görkəmli yazarın yaradıcılığına toxunan deputat bildirdi ki, İsa Muğannanın əsərlərini oxumayan insan dan söz açıb: "İsa Muğanna da onun böyüklüyünü qəbul hər birimizin sevə-sevə oxu- edir: "İsa Muğannanın hər

Dali Kür

ADININ TALEYİNİ YAŞAYAN İNSAN

(əvvəli səh. 5-də)

Sovet dövründə çox vaxt imkanlı adamların övladları instituta daxil ola bilirdi. Bu gün isə uşaqların hamısı testlə arzuladığı təhsil müəssəsinə daxil ola bilir, istədiyi ixtisasda mükəmməl təhsil ala bilirlər. Mən bugünkü müstəqil Azərbaycan dövlətinin təhsil siyasətini çox bəyənirəm. Çünki indi qabiliyyəti olan hər bir gənc dünyanın istənilən ölkəsində oxumaq hüququna malikdir və belə gənclərin yenidən vətənə qayıdaraq savadlı mütəxəssis kimi öz dövlətinə, xalqına xidmət etməsi üçün hər cür şərait yaradılmışdır. Baxmayaraq ki, 90 yaşım var, mən bu gün də təhsildə gedən prosesləri diqqətlə izləyirəm. Nəvələrimin, nəticələrimin təhsili ilə maraqlandığım

üçün yeni kurikulium sisteminin dövr, zaman üçün aktual olduğunu dərk edirəm. Amma bəzən müasir dərsliklərin çox ağır olduğunu, şagirdlərin hədsiz yükləndiyini düşünürəm. Yəqin ki, zaman keçdikcə bu sistem də təkmilləşəcək, mütəxəssislər onun düzgün tətbiq üsullarını müəyyənləşdirəcəklər. Çünki ulu öndərimiz Heydər Əliyevin dediyi kimi, "Təhsil millətin gələcəyidir".

Uzaqgörən qəhrəmanım təhsili ən böyük var-dövlət, əvəzsiz sərvət hesab etdiyindən övladlarının mükəmməl təhsil alması üçün əlindən gələni əsirgəməmişdir. Baba Babanlının müqəddəs peşəsi ona cəmiyyətə layiqli övladlar yetişdirməyi də nəsib edib. Hərtərəfli təhsil almış yeddi övladı da bu gün ata-analarının yolunu layiqincə davam etdirirlər. Üç oğul,

dörd qız atası olan Baba müəllimin nəinki övladları, hətta nəvələri də cəmiyyətdə özünəməxsus mövqelər qazanmışlar. Onların hər biri müstəqil Azərbaycanın əsl qurucuları, dövlətə, dövlətçiliymizə xidmət edən layigli vətəndaşlardır.

Akademik, professor, elmlər doktoru, həkim, müəllim atası olan bu ağ saçlı həmsöhbətim sadəliyi, səmimiliyi, təvazökarlığı ilə də məni heyran etdi. Müsahibimdən ayrıldığım vaxtdan xeyli keçməsinə baxmayaraq, hələ də bu xoş təəssüratların təsiri altındayam. Doğrudan da, insanın öz həyat yoluna baxanda qürur hissi keçirməsi xoşbəxtlikdir.

Bəhruz NƏZƏROV, Əməkdar jurnalist.

RİLİRSİNİZMİ

- ♦ Roma şəhərində 2500 içməli kiçik fontan, 300 böyük fontan var.
- Paravozun kəşfinə görə ata və oğul Çerpanovlar azadlığa buraxılıblar.
- ♦ Osmanlı dövründə bağban həm də cəllad
- idi.

 † İlk dəfə plovu Makedoniyalı İsgəndərin aş-

- Panno kətan üzərində çəkilmiş böyük
- ♦ Ombrofobiya leysandan qorxma xəstəliyidir.
- İngilis yazıçısı B.Dizroel demişdir: "Gənclik səhvlər edir, yetkinlik onlarla mübarizə aparır, qocalıq isə bu səhvlərin peşmançılığını çəkir."
- Höte deyib: "İnsanın biliyi artdıqca narahatlığı da artır"
- Mümkün olmayan şey olmur və mümkün olan da möcüzə deyil.- Sözlərinin müəllifi Siseron idi
- → XIV-XIX əsrlərdə Bantam Sultanlığı İndonezivada mövcud olub.
- Qədim Albaniya dövlətinin dövrümüzə qədər gəlib çatmış yazılı abidəsitarixə 12 qanun adı ilə düsüb.
- ♦ Doğulacaq qurbağanın cinsi havanın temperaturundan asılı olur.
- Üzərlik bitkisinin toxumundan yun və ipək parçaları rəngləmək üçün boyaqlar alınır.
 - Akasiyanın güləbrişin adında növü var.
 - ♦ İpəkqurdu həşəratının "azad" adlı cinsi var.
 - Ayılar təxminən 50 il yaşayırlar.
- * "Divani-hikmət" ədəbi məclisini 1844-cü ildə Tiflis şəhərində M.Ş.Vazeh yaradıb.
- Korlar üçün ilk kitabxana İrlandiyada yaradılıb.
- Vəzəri bitkisindən Sinqa xəstəliyinin müalicəsində istifadə olunurdu. Vitaminsizlikdən əmələ gələn xəstəlikdir.
 - Aqa qurbağasının vətəni Amerikadır.
- ♦ Migel De Servantes dəniz quldurları tərəfindən əsir alınıb və Əlcəzair padşahına qul kimi satılıb.
- Şövkət Səlimova ilk azərbaycanlı qadın gəmi kapitanı olub. O, II Dünya müharibəsi dövründə Xəzər dənizi vasitəsilə ön cəbhəni ərzaq və hərbi sursatla təmin edirdi.
- Qara şam ağacı gecələr işıq saçır.Vətəni Asiyanın rütubətli yeridir. Gündüzlər yaşıl, gecələr işıqlı olur.
 - → Məşhur Dionis teatrı Afina şəhərindədir.
- İlk yuyucu toz Nyu-Yorkda 1843-cü ildə haırlanıb.
- Altun (qızıl sikkə) ilk dəfə Osmanlı imperiyasında kəsilib.
- Təntənəli mərasimlərdə və sirk tamaşalarında atların başına taxılan kəkil sultan adlanır.
 Gül sərgisi ilk dəfə İrlandiyada təşkil olu-
- nub.

 Neftçi komandası ilk oyununu Finlandiya yığması ilə keçirmiş və 9-0 hesabı ilə qalib gəlmiş-
- ♦ Təyyarədən baxanda göy qurşağı çevrəyə bənzəyir.
 - Reqbi oyununda 30 oyunçu iştirak edir.
- ♦ Eqoist sözü fransızcadan tərcümədə 'özünü bəyənən" deməkdir.
- I Pyotr sərxoşlarla mübarizə üçün onların boynuna 7 kiloqramlıq medal asırdı. Bu medal 1 həftə onların boynunda qalmalı idi.

Təqdim etdi : S.Əhmədli

Tabrik edirik!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev ölkəmizin ərazi bütövlüyünün qorunub saxlanmasında xüsusi xidmətlərinə görə və Azərbaycan Ordusunun qarşısına qoyulmuş tapşırıqları yerinə yetirərkən fərqləndiklərinə görə Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyinin bir sıra hərbi qulluqçularını müxtəlif orden və medallarla təltif etmişdir. Fəltif olunan hərbi qulluqçular içərisində əslən mahalımızdan olan Hərbi Dəniz Qüvvələrinin komandan müavini bolkovnik Bəkirov Sübhan Kamal oğlu da vardır. O, «Hərbi xidmətlərə görə» medalı ilə təltif olunmuşdur. Bu münasibətlə «Qazax Xeyriyyə» İctimai Birliyinin İdarə Heyəti və çoxsaylı üzvləri bolkovnik Bəkirov Sübhan Kamal oğlunu təbrik edir və ona öz öərəfli þeşəsində daha böyük uğurlar arzulayır.

Vaqif Səmədoğlunun fransız dilinə tərcümə edilmiş şeirlər kitabı Parisdə təqdim edildi

Parisdə görkəmli Azərbaycan şairi Vaqif Səmədoğlunun fransız dilində nəşr olunmuş "Bir gün təbəssüm olmuşdum" kitabının təqdimatı keçirilib.

Təqdimat mərasimində səfir Elçin Əmirbəyov qeyd edib ki, V.Səmədoğlunun yaradıcılığı sovet dövrünə - yaradıcı insanların düşündüklərini azad ifadə edə Səmədoğlu daim ölkəsinin yenidən müstəqilliyə qovuşması arzusu ilə yaşayır və şeirlərində şifrələnmiş mənalarla bunu ifadə edir. Səməd Vurğun ev-muzeyinin direktoru. Nüsabə Vəkilova Vaqif Səmədoğlu-

bilmədikləri dövrə təsadüf edib. Vaqif

ru Nüşabə Vəkilova Vaqif Səmədoğlunun yaradıcılığından söz açaraq, onun keçən əsrin 60-cı illərindən yazmağa başladığını, amma şeirlərinin ölkəmizin müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra işıq üzü gördüyünü bildirib. Qeyd edib ki, Vaqif Səmədoğlu haqqında nə yazılıbsa, onun şəxsiyyəti həmişə ön planda olub.

Tədbirin sonunda şairin nəticəsi, Paris Musiqi Akademiyasının tələbəsi Vurğun Vəkilov fortepianoda Azərbaycan və xarici bəstəkarların musiqilərini ifa edib.

DƏLİ KÜR

Təsisçi: "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyi Ünvan: Cəfər Xəndam 19a Tel: 561-74-06, 563-18-10 Qəzet 1994-cü ilin mayından çıxır VÖEN 1400521171 H/H Az48TURA380900179386000101944 "Turan" bank Qəzet "Dəli Kür" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb səhifələnmişdir. elektron ünvan: delikur.@mail.ru Qəzet Azərbaycan Respublikası Mətbuat və İnformasiya Nazirliyində qeydə alınmışdır. Lisenziya № V261 İndeks: 66975 Tiraj: 1000 Müəllifin mövqeyi redaksiyanın

mövqeyi ilə uyğun olmaya bilər

Baş redaktor Osman ƏNVƏROĞLU

Vidadi Babanlı

Mən: İnsan yaş həddinin elə bir dövrünə, həyatının elə bir məqamına gəlib çatır ki, arxaya boylanmağa, ömür dolaylarına nəzər salmağa mənəvi ehtiyac duyur. Özwnə tam dəqiq, şişirtməsiz, yalansız, öyüncəksiz hesabat verməyə başlayır.

Dil: Hər insan yox, yalnız ağlı başında olan, mənən təmiz insanlar.

Ürək: İlk növbədə qüsurlarını, kiçik ya böyük nöqsanlarını etiraf etməyi bacaranlar

Ağıl: Daha düzünü desək, vicdanını qara çörəyə yavanlıq etməyənlər.

Yaddaş: Bir sözlə, yaxşı və yamanı bir tərəzidə pərsəngsiz ölçməyə qadirlər.

Mən: Tamam doğrudur. Söylədiyiniz meyarlar mütləqdir. Həqiqət onların üzərində qurulur. Söhbət kamil insandan gedir.

Dil: Onda, gəl, əvvəlcə qaranlıq bir məsələyə aydınlıq gətirək. Sən bu söhbətə nə üçün bizi — yəni, məni, ürəyini, ağlını və yaddaşını cəlb edibsən? Sənin başqa bədən üzvlərin də var.

Yaddaş: Məsələn, göz, qulaq, ağız, dodaq, əl, ayaq və sairə.

Mən: Əlbəttə, onlar insanın yaşaması, həyatı üçün çox vacibdirlər. Hərəsinin mühüm vəzifələri var. Onlardan hər hansı biri çatışmayanda insan pis vəziyyətə düşür, yaman hallar keçirir. Ancaq bu söhbətə onları qoşmağa ehtiyac yoxdur. Mənəvi məsələlərdən danışacağıq.

Ağıl: Əzizimiz Dil, bəsdi dilotu yedin. Aman ver, görək, sahibimiz nədən narahatdır. Bizdən hansı köməkliyi umur.

Dil: Yaxşı, mən hələlik susuram. Bir şərtlə ki, yeri gələndə öz sözümü söylə söyləyim. Bunu mənə heç hansınız qadağa qoya bilməzsiniz.

Ürək: Sən bizim ünsiyyət vasitəmizsən. Könlümüzdən keçənləri yalnız sənin vasitənlə biruzə veririk. Arxayın ol, xətrinə dəymərik.

Ağıl: Xəbərdarlıq edirəm. Çalış, ürəklə, həm də mənimlə ittifaqı pozma. Meydana tək özün girəndə başımıza bəla açırsan.

Dil: Anladım. Düşmənim hirsdən məni qorusanız, canıma cəfa basıb farağat duraram.

Ağıl: Hirs hamımızın düşmənidir. Əsas zərbəsini ürəklə gözə vurur.

Ürək: Ondan xilas yolu ağlın gücündə, səbrin böyüklüyündədi.

Yaddaş: Mən bu fikirlə tam şərikəm. Sahibimizin ondan çox əziyyətlər çəkdiyinin, məhrumiyyətlərlə üzləşdiyinin şahidiyəm.

Mən: Tələsməyin. Bu barədə də ciddi söhbətimiz olacaq. Keçirəm mühüm mətləbə. Bilirsiniz ki, bu ilin əvvəlində doxsan yaşına qədəm qoyduq. Tanış-bilişlər, dostlar, qohumlar, eloğulları və elqızları, çox hörmətli ziyalılar toplaşmışdılar dövrəmizə. Sağ olsunlar, çox yüksək səviyyəli bir tədbir keçirdilər. Haqqımızda üzgörənlikdən, şişirmədən, riyakarlıqdan uzaq sözlər söylədilər. Yaradıcı fəaliyyətimi layiqincə qiymətləndirdilər. Çıxış edənlərin hamısının dilləri deyil, ürəkləri danışdı. Hər birinə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Özümlə müsahibəm

(Dialoq) (İştirak edir: Dil, Ürək, Ağıl, Yaddaş və Mən)

Dil: Çox xoşagələn tədbir idi. Mübarək olsun!

Ürək: Bu Allahımızın bizə böyük xoşbəxtlik payıdır.

Ağıl: Mənim fikrimcə, bu tədbir qədirbilənliyin ən yüksək təzahürü idi.

Yaddaş: Min şükür, çəkilən zəhmət hədərə getmir.

Mən: Qəlbən qoşuluram alqışlarınıza. Min azdı, milyon dəfə duaçıyam Allahımızın mərhəmətinə. Hə, qayıdıram söhbətin davamına. Yaşadığım bu doxsan yaşın yetmiş ilini, bəlkə də bir az da artığını ədəbi yaradıcılığa sərf etmişəm. öyüncəklik düşməsin, 6 roman ("Vicdan susanda", "Müqəddəs ocaq", "Ömürlük əzab", "Gizlinlər", "Qəribə eşq", "Zəmanə adamı"); 5 povest ("Gəlin", "Ayazlı gecələr", "Həyat bizi sınayır", "İnsaf nənə". "Ana intiqamı"); 3 pyes ("Öz evində qonaq", "Sınmış inam", "Ana intiqamı"); çoxlu sayda şeirlər, hekayələr, publisistik məqalələr, oçerklər, xatirə yazıları müəllifiyəm. Bədii tərcümə ilə də vaxtaşırı məşğul olmuşam.

Bir sözlə, bu yolda gözümün nurunu, ürəyimin yağını əritmişəm. Çəkdiyim əziyyətlərə peşman deyiləm.

Ürək: Mən o əziyyətlərdən, bir sıra məhrumiyyətlərdən gürur duyuram.

Ağıl: O çəkilən zəhmətdə iştirakıma hədsiz şadam. Heç vaxt qınaq sahibi olmamısam.

Dil: Amma nə olsun?! Lazımı haqqımızı hələ almamışıq.

Mən: Haqq məsələsi xeyli qəliz işdir. Çəkilən zəhmət həqiqi istedad məhsuludursa, tez-gec öz qiymətinin alacaq. Buna darılmaq, kədərlənmək ağılsızlıqdır.

Yaddaş: Nə üçün danırıq, Belə hallar olub. Vaxtaşırı sıxıntılar az keçirməmişik.

Mən: Əlbəttə, ruhi sarsıntılarımız da az olmayıb. Amma onu böyük dərdə, qəmqüssəyə çevirməmişik. Əlimizi işdən soyutmamışıq. Höcətə düşüb yaradıcılıqla daha ciddi məşğul olmuşuq. Bu inada, əzmə görə hər kəsdən çox ürəyimə, onun mətanətinə, israrına, dözümünə minnətdaram.

Ürək: – O təkcə mənim hünərim deyildi. İlahinin qeybdən təsəlli diktəsi idi sənə çatdırırdım.

Ağıl: – İlahimiz həmən təsəlli diktəsinə hərdən məni də qoşurdu. Hirsin, acığın şiddətli vaxtlarında köməyə yetirdim. Məşhur atalar sözünü – "Hər gecənin bir gündüzü var" misalını qulağına pıçıldamaqla toxtaqlıq verirdim.

Yaddaş: – O günəşli gündüzlər bizim üçün də doğuldu. Haqq-ədalət qələbə çaldı. Bizə böyük oxucu məhəbbəti, şərəfşöhrət gətirdi.

Dil: – Yadından niyə çıxıb, o qələbə heç də asan başa gəlmədi. Adi çörək puluna da möhtac qaldıq.

Yaddaş: - Heç nə yaddan çıxmayıb. O məşəqqətlər unudula bilməz. Adi çörək puluna möhtac qoyulmağımız bir yana, bizi həbs cəzası gözləyirdi. "Vicdan susanda" romanına görə tənqid atəşinə tutulmuşduq. Siyasi ittihamlar irəli sürülürdü. Romanın antisovet əsər olduğu, mövcud quruluşun əleyhinə yazıldığı, ona böhtan atıldığı iddia olunurdu. Sovet adamının vicdanı susa bilməz. Kommunistlərin vicdanı dünyada ən pak, ən saf vicdandı devilirdi. Məsələni partiva iclasına qovdular. Bir neçə il əvvəldə Vidadi Babanlını özləri məcburən Kommunist partiyası üzvlüyünə keçirdikləri halda, indi onu bu partiyanın üzvlüyündən kənarlaşdırmaq təklifləri irəli sürdülər. Bu o demək idi ki. daha kitabımız bağlandı. Çap olunmağa qadağa qoyulacaq, tutub sürgünə göndərəcəkdilər.

Mən: Dəhşətli hadisə idi. O partiya iclasının mənzərəsi hələ də gözümün qa-

bağındadı. Vahiməsi ürək üşüdür.

Ürək: Üşümək azdır, möhkəm çırpınırdım. Sinəni yarıb irəli çıxmaq, haray salmaq istəyirdim.

Dil: Amansız təklif irəli sürən balaca adam deyildi. Yazıçılar İttifaqının sədri Mirzə İbrahimov idi. O zaman sözü daşdan keçirdi. Azərbaycanda Sovet quruluşunun bariz ideoloqlarından idi. Yüksək vəzifələrdə çalışmışdı. Nazirlər Sovetinin sədr müavini, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin sədri olmuşdu. İndi onun siyasi ittihamları, heç şübhəsiz ki, təsirini göstərəcəkdi. Qeyzim coşdu. Hirs beynimə vurdu. Özümü saxlaya bilmədim. Partiya bileti cibimdə idi. Onu əsəbi-əsəbi cibimdən çıxarıb Mirzə İbrahimovun üstünə atdım. Bir partiya ki, ədaləti qorumur, onun bileti də mənə gərək deyil! — deyib qapını çırpıb getdim.

Ağıl: Partiya biletini atmaq o vaxtlar ən böyük nöqsan sayılırdı. Onu nümayişkaranə atmaqmı olardı? Adamın dərisini boğazından çıxarardılar.

Mən: Hirs sonra nə baş verəcəyini vecə almır. Öz bildiyini eləyir. Burası qəribədir ki, o cəhəti açıb-ağartmadılar. Üstündən sükutla keçdilər. Nədənsə ehtiyatlandılar.

Ürək: Bəli, ehtiyatlandılar. Axı, ciddi məsələ idi. Başqa söz-söhbətlər yaradardı. Təşkilata qüsur sayılardı. Ancaq dörd ildən artıq bir müddətdə işsiz qoydular. Olmazın maddi və mənəvi əzab-əziyyət çəkdirdilər.

Mən: Müxtəlif bəhanələrlə yazılarımı çap etmədilər. Ruhdan salmağa, ədəbi yaradıcılıqdan uzaqlaşdırmağa çalışdılar. Ehtiyac içində boğulurdum. Bir əl tutan. İmdad eləyən də tapılmadı. Əli heç yerə yetməməkdən bezikib, cana doyub gecələrin birində özümü intihar etmək, asıb öldürmək fikrinə düşmüşdüm. Sonra isə yavaş-yavaş özümə gəlib, ailəmin, uşaqlarımın yaman günə qalacağını gözümün önünə gətirib qərarımdan daşındım.

Yaddaş: Yaxşı ki, bu hal çox davam etmədi. Allah bağlı qapıları üzümüzə açdı. Xeyirxah bir adamı qarşımıza çıxartdı. Onun sayəsində işlər yavaş-yavaş düzülüb-qoşuldu. Böyük alim və tənqidçi Məmməd Cəfər Cəfərovu yada salıram.

Mən: Hə. Hə! Məmməd Cəfər müəlli-

min xeyirxahlığını unutmaq olmaz. Gözəl insan idi. Bizimlə bir binada yaşayırdı. Bir axşam həyətdə qarşılaşdıq. "Vicdan susanda" romanımın yuxarı təşkilatlardan ona rəvə göndərildivini, oxuduğunu, bəzi kiçik qeydlərlə bəyəndiyini söylədi. Hansı təşkilatdan göndərildiyini demədi, gizli saxladı. Bir neçə anlığa susub əlavə etdi: "Əsəri rus dilinə tərcüməyə vermək lazımdır. Rus ziyalıları daha obyektivdirlər. İnanıram ki, əsəri onlar da bəyənəcəklər. Haqqında müsbət fikir söyləyəcəklər". Mən acizanə boynumu bükdüm. Mənə olan gərəzli münasibəti xatırlatdım. Əsəri rus dilinə necə tərcümə etdirə bilərdim? Ona vəsaitim harda idi? Sətri tərcümələri yalnız Yazıçılar İttifagının Ədəbiyyat Fondu təşkil edirdi. Ona pul ayrılırdı. Məhzun duruşumun mənasını Məmməd Cəfər müəllim duvub təskinlik ücün əlini qaldırıb çiynimə qoydu. "Narahat olma, özüm bu barədə bir şey fikirləşərəm" - deyib sağollaşdı. Aradan 4-5 gün keçmiş Ədəbiyyat Fondundan zəng edib əsəri istədilər. Tərcüməyə verəcəklərini bildirdilər. Ertəsi gün əsəri onlara çatdırdım. Sətri tərcümə çox uzanmadı. Bir neçə aya hazır oldu. Moskva şəhərinin "Sovetskiy pisatel" nəşriyyatına poçtla yola saldım. Təxminən 6 av sonra nesrivvatdan mektub aldım. Romanı bəyəndiklərini, nəşr etmək istədiklərini yazmışdılar. Soruşurdular ki, bədii tərcüməni kimə versinlər, öz tərcüməçim varmı? Xülasə, roman Moskvada rus dilində çap olundu. Mərkəzi mətbuatda xoş sözlər söyləndi. Sonra isə iki il dalbadal

(1979 və 1980-ci illərdə) 100 000 tirajla bütün SSRİ miqyasında yayımlandı. Əsərə qarşı münasibət Azərbaycanda da dəyişdi. Kütləvi tirajlarla dönə-dönə işıq üzü gördü.

Yaddaş: Dediklərini "Gizlinlər" kitabında müfəssəl yazıbsan. Jurnalistlərlə müsahibələrində də danışıbsan.

Ağıl: Qoy olsun. Təkrar biliyin anasıdır. Bir daha yada salınmasının zərəri yoxdur. Kitabı oxumayanlar da var. Qoy onlar da məlumatlansınlar.

Ürək: Söz yaxşılıqdan düşmüşkən, gəlin, iki nəfəri də unutmayaq. Mehdi Hüseyni və görkəmli alim, yazıçı Mir Cəlal Paşayevi nəzərdə tuturam. Onların hər ikisi görkəmli yazıçı olmaqla yanaşı cavan yazıçılara qarşı diqqətli idilər. Gənc istedadları himayə edirdilər. Bizə də müəyyən qayğı göstəriblər.

Mən: Elədir. Mehdi Hüseyn ədəbiyyatın vicdanı sayılırdı. Çox bilikli, mütaliəli, eyni zamanda, güzəştsiz adam idi. Əsərlərin həqiqi qiymətini verirdi. Ondan çox şey öyrənmişik. Mir Cəlal müəllim də həmçinin. Şəxsən mənə yaxşılıqları yadımdan çıxmır. İlk nəsr əsərim "Gəlin" povestimi birinci o təqdir etdi. Bir ədəbi müşavirədə povesti ağız dolusu təriflədi. Bundan sonra bütün qəzetlər onun fikrinə şərik olub müsbət rəylər çap etdilər. "Həyat bizi sınayır" povestimə də müsbət rəy yazıb çapına kömək etdi.

Dil: O xeyirxahlarla yanaşı o vaxtın yaşlı nəsli içində bədxahlar, paxıllar, istedadlara xor baxanlar, ləkələmək, pisikdirmək üçün bəhanə axtaranlar da az deyildi

Ürək: Çünki özləri zəif əsərlər yazırdılar. Ədəbi məhsulları Biləcəri vağzalından o yana getmirdi. Oxucu məhəbbəti qazana bilmirdilər. Çox az tirajla nəşr olunurdular.

Dil: Başlıca səbəbi bu idi ki, yazıları ürəkdən su içib ağıldan bəhrələnmirdi. Bilikləri, savadları kəm idi. Dərin həyat müşahidələri sıfıra bərabər idi. Maraqlı süjet qurmağı, canlı obrazlar yaratmağı bacarmırdılar. Adi nağılçıydılar.

Ağıl: Bircə sözlə, fitri istedad deyildilər.

Yaddaş: Oxucularımıza bir mühüm məlumatı da verməyi vacib sayıram. Sovetlər zamanında rus dilində çap olunan kitablar 30 000, ən yaxşı halda 50 000 nüsxə ilə işiq üzü görürdü. Bizim "Vicdan susanda" isə iki il ərzində 200 000 nüsxə ilə satısa buraxılmısdı. Bu nadir hadisə idi.

Dil: Bəli, nadirdən nadir hadisəydi. Heç bir əsər belə uğur qazanmamışdı. Qibtə etdiyimiz bəzi rus yazıçılarının az qismi buna nail olurdu. Burası da fəxarət doğurur ki, əsərin qələmə alındığı tarixçədən əlli il keçməsinə baxmayaraq hələ də öz aktuallığını itirməmişdir. Bu gün də maraqla oxunur. Ruslar onu iki saytda internetdə yerləşdirmişlər, amma təəssüf ki, bir ciddi nöqsan buraxıblar. Unudublar ki, biz artıq rus müstəmləkəsi deyilik, müstəqil dövlətik.

Dil: Bəs oxuculara tövsiyən nədir

Mən: Oxucular mütaliədən yorulmasınlar, kitablardan uzaq düşməsinlər. Kitab bilik, mənəvi zənginlik və incə zövq mənbəyidir. Ali sərvətdir. Həm də tərbiyəçidir. İnsanlara həyatda davranış qaydalarını öyrədir. Vətənə, torpağa, dədə-baba ocağına, ata-anaya, ailəyə məhəbbət aşılayır. Ən nəcib duyğular bağışlayır. Heyf ki, ona son zamanlar lazımi qayğı azalıb. Az tirajla nəşr olunur, çətin satılır. Müasir gənclər kompüterə, internetə aludə olublar. Vaxtlarının çoxunu kompüter arxasında keçirirlər. Başa düşmürlər ki, onlar gözə və cana ziyan verir, xəstəliklər törədir. Kitabdan alınan həzzi əvəzləmir.

Dil: İlahidən yeni bir arzun, diləyin varmı?

(Davamı sən. 3-də)

Özümlə müsahibəm

(Əvvəli səh. 2-də)

Ürək: Bu suala mən cavab verəcəm. Arzular tükənmir. Birindən digəri törəyir. Əsas arzum odur ki, ömür vəfa eləsin. Təzə roman sevdasındayam. Onu istənilən səviyyədə tamamlayım. Daha mühüm bir arzum da məni qovurur. Ədəbiyyata qayğı artırılmalıdır. Nəşriyyat işləri qaydaya salınmalıdır. Kitabların yayım məsələsi ciddi narahatlıq doğurur. Özəl nəşriyyatlar kitabları çap edir, müəllifin qoltuğuna verir ki, apar, özün sat. Bu belə olmamalıdır. Satışı nəşriyyatlar özləri təşkil etməlidirlər. Yaxud kitabların yayımı ilə məşğul olan ayrıca bir təşkilat yaradılmalıdır. Hazırki halda kitablar rayonlara gedib çıxmır. Oxucuların azalmasına bir səbəb də budur. Ən mühüm bir diləyim də ərazi bütövlüyümüzdür. İşğaldakı torpaqlarımız geri qaytarılsın, müstəqilliyimiz qayım-qədim olsun. Onun uğrunda qan tökmüş, böyük məşəqqətlərlə üzləşmiş xalqımız əminamanlıqda daha firavan həyat sürsün.

Ağıl: Amin!

Dil: Arzularımızı qadir Allahımız eşitsin!

Yaddaş: İndi qaldı bir məsələ. Müsahibəmizin əvvəlində nöqsanlarımızın, buraxılmış səhvlərimizin etirafına söz vermişdik. Gəlin, vədə xilaf çıxmayaq.

Mən: %Vədə əməl müqəddəs borcdur. Təqsiri boynuna almaq, heç nəyi danmamaq saflaşmağın yeganə şərtidi. Mərdlik, alicənablıq nümunəsidi. Heç kəs qüsurlardan xali deyil. Dahilərin, müdriklərin də hissə qapılanları, səhvə yol verənləri olub. Biz də səhvsiz deyilik. Səhvlərimiz kifayət qədərdi.

Yaddaş: Oturub hesablasaq heyrətdən gözlərimiz bərələr.

Ağıl: Adi, xırda-para səhvlər yola gedəndi. Əsaslarından danışaq. Məsələn, inadkarıq. Haqsızlıq, ədalətsizliklə barışa bilmirik. Dözümümüz çatmır. Etirazımızı dərhal bildiririk. Bəzi hallarda yersiz höcətləşmələrimiz də az olmayıb. Hirsimizi cilovlamağı bacarmamışıq. Tələsib son sözü əvvəldə demişik. Bu da bizə əlavə problemlər yaradıb.

Ürək: Tamam razıyam. Acıdillilik maneələrsiz ötüşməyib. Möhtərəm dilimiz bir çox hallarda çırmanıb qabağa düşüb. Mənimlə, ağılla məsləhətləşməyib.

Dil: Əh, bəxtəvər başıma! Yanan da mən, yaman da mən. Təqsirlərinizi zəhmət çəkib yıxmayın mənim boynuma. Unutmayın ki, mən sizin dilmancınızam, fikirlərinizin ifadəçisiyəm, sizi hər cəhətdən mənəm tanıdan. Budurmu sağolunuz?

Ürək: Yox, sənin yaxşılıqlarını danmırıq, əməyini inkar etmirik. Sən lal olsaydın cəmiyyətdə kim bizi tanıyardı? Tələskənliyini, hövsələsizliyini sənə irad tuturuq, incimə.

Dil: İnciyərəm, hələ bir az o yana da keçərəm. Əgər pis mənada şirindil olsaydım, ona-buna boyun əyib yalvara-yalvara gün keçirsəydim, yaltaqlığı, riyakarlığı, simasızlığı özümə peşə eləsəydim, yaxşımı olardı?

Mən:- Bu sadaladıqların mənfi xüsusiyyətlər mənim həyatda ən çox nifrət etdiyim xüsusiyyətlərdir. Nə yaxşı ki, o şərəfsizliklərdən uzaq olmuşuq. İnsanlıq ləyaqətini qorumuşuq. Dilimin acılığının əziyyətlərini çəksəm də, məhrumiyyətlərlə qarşılaşsam da heç narazı deyiləm. İndi hamı məni bir sifətli adam kimi tanıyır, ehtiram göstərirlər.

Ürək: Ali mükafatdır! Çox şükür ki, göründüyümüz kimi varıq. Özümüzü içimizdə gizlətməmişik. Yaxşımız da budur, yamanımız da.

Ağıl: Pisə lənət!

Mən: Kifayətdir, zənnimcə, müsahibəmiz məqbul alındı. Dialoqda fəal iştirakınıza görə hər birinizə dərin təşəkkürümü yetirirəm. Sözümü bu yaxınlarda yazdığım bir şeirimlə tamamlamağı vacib sayıram:

Hərdən tanımıram özüm-özümü, Dəyişib əlbət ki, cismən Vidadi. Amma yerindədir çoşqun ilhamı, Qalıb fəallıqdan qismən Vidadi.

Çəkinib həmişə el qınağından, Bir gül də dərməyib namərd bağından. Çıxıb zəmanənin çox sınağından, Olub haqsızlıqla düşmən Vidadi.

Qollu-budaqlıdır Babanlı nəsli, Türklərə bağlıdır onların əsli. Doxsan yaşında da cavan həvəsli Həmən Vidadidir, həmən Vidadi. Hərdən öz-özümə düşünürəm və elə düşündüklərimə özüm də hərdən bir az uzaqdan dayanıb baxıram. Və əgər o baxdığım anda düşündüklərimin mənə necə təsir etdiyini görə bilsəydiniz, duya bilsəydiniz bəlkə məni dünyanın ən havalı, ən xəyalpərvər adamı sayarsınız. Və siz bir az da məndən uzaq durmağa çalışarsınız. Çünki...

Mənim düşündüyüm və gəldiyim məntiqi nəticə budur ki, dünya Sözün üstündə dayanıb. Ona görə də dünya həmişə çalxalanır, həmişə ləngərlənir, həmişə təzələnir və həmişə də yaşamaq eşqi bu dünyanın ovcunun içindəki çiçək kimi parlaqlayır. Bilirsiniz niyə? Ona görə ki, hər gün təzə söz doğulur, hər gün söz şaxələnir, cilalanır, od püskürür, xəncərə çevrilir, çeşmə olur, şəlalə olur. Bir sözlə, hər gün doğulan söz bax o üstündə saxladığı dünyanı bu cür nəsildən-nəsilə ötürür və hamıya da yaşamaq, yaşatmaq, sevmək, sevilmək

gücünə yiyələndiyinə heyrət etməmək olmur. Adətən qəmin dağ boyda olduğunu söyləyirlər. Bununla onun çəkisinin ağırlığını ifadə etmək istəyirlər. Ancaq Eldar deyir ki, qəmin qanadı var. burda söhbət qəmin ağırlığından, dözülməz olmasından yox, onun ürəkdən-ürəyə, adamdan-adama, sözdən-sözə uça bilməsindən gedir. deməli, qanadlı qəm bir ürəkdə yuva qurub qala bilməz. O mütləq yuvadan-yuvaya yol axtaracaq.

Bugünlərdə qələm dostum Dərviş Vəli, yəni Vəli Xramçaylı mənə Eldarın özündən sonra dünyaya gələn kitabını təqdim etdi. Doğrudur, bu kitabdakı sözlər Eldarın sağlığında doğulub, sağlığında kağıza, vərəqə köçübdü. Amma sözün qədrini bilən, sözün işığını gün işığından dəyərli sayan insanlar Eldarın "Seçilmiş əsərlər"ini "Yazıçı" nəşriyyatında çap edib sözü sevənlərə çatdırıblar. Sağ olsunlar!

SÖZ ÖMÜRLÜ SİBİRELLİ

Eldar Nəsiblinin kitabı barəsində bir neçə söz

haqqını verir. İnanın ki, mən bunu bütün varlığımla inanıb, duyub deyirəm. İnandığıma da səbəb Allahın ilk yaratdığı "O!!" sözüdü. Bax, ilk söz Allahın hökmüylə dünyanı aldıb çiyninə saxlayır onu. Üstəlik həmin o ilk sözlə Allah öz çevrəsinə dizinin dibinə yaxın buraxdığı insan da məhz şairlər olubdu - Sözü yaradanlar, sözü yaşadanlar...

Hə, mən düşünürəm ki, hər doğulan şairlə yeni söz də doğulur... Hər dünyasını dəyişən şairlə bir söz də ölür. Özü də doğulmamış söz. Amma o şair ki, sözünü deyir, yazır, sözünü dünyaya gətirir, o söz qalır dünyanın yaddaşında, dünyanın boğçasında. Şairlər isə Söz övladlarını səxavətlə, ürək açıqlığı ilə bağışlayır hər kəsə, bağışlayır bu dünyaya. Bax, həmin şairlərdən biri də sözün üstündə duran dünyadan çəkilib getmiş Eldar Nəsibli Sibireldi. Onu tanıyanlar bilirlər ki, həyatı sınaqlardan, ağrı-acılardan, əzablardan keçib. Ömrü dünyaya təkcə söz gətirmək yox, həm də dünyanın qara üzündəki ləkələrlə vuruşda keçibdi. Ona görə də yazıb ki:

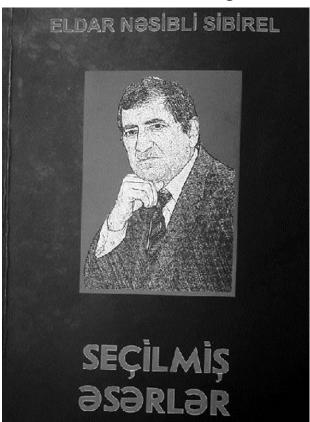
Çevirdin üzünü, bu elə dərd ki, Məhəbbət gümandan asılı qaldı. Qat kəsmiş kağıza bir ürək sevgi, Mənim əllərimdə uzalı qaldı.

Və Eldar bu uzanan əllərin heç də nəyisə tələb etdiyini söyləmir. Əksinə deyir ki:

Səni düşünürəm, sənin yerinə Mənə kim tanıtdı mənə bilmirəm? Məni sən yanıltdın, səni bilmirəm.

Əslində bu bir sevgi yanlışlığı deyil. Bu, şairin sevgiyə, sözə köklənib ona dar olan dünyaya gəlişinə özünün etirazdı.

Təbii ki, bütün söz adamları həmişə sözün toruna düşürlər, sözü hərif-hərif, səs-səs dünyaya gətirirlər. Və dünvava gələn söz də onu oxucu üzünə çıxaran yaradıcısının ya üzünü ağ edir, ya da ona tərəf bir selvə kimi üzü geri atılır. Amma xoşbəxt o şairdi ki, sözü yaddaşa köçür, sözü dillər əzbəri olur. Mən görüb tanıdığım, təmasda olduğum Eldar Nəsibli Sibirelin sözün üstə necə əsdiyini, sözü necə urvatlı tutduğunu yadıma salanda onun yadigarı olan sözlərin nədən işıglı olduğunu bir daha anlayıram. Görürəm ki, Eldar sən demə sözü xəsisliklə yox, ustalıqla, sənətkarlıqla dünyaya gətirib, oxucu üzünə çıxarıbdı. Ona görə də onun sözünün çəkisi var... onun çəkisi olan sözünün fikir yükü var... onun fikir yükü olan sözünün oxucusu var. Məsələn, "yenə qanadını gərib qəm" deyən şairin qəminin nə qədər obrazlı olduğunu, nə qədər uçub ürəkdən-ürəyə çatmaq

Bilirsiniz, mən bu kitabı təkrar-təkrar oxudum və bir çox xatirələrim təzələndi. Etiraf edim ki, mənim də dünyadan bezdiyim, yorulduğum, əl üzdüyüm məqamlar olub və var. Amma Eldarın "Dəyməz bu dünyada yaşamağına" şeiri məndə öz izini get-gedə daha çox naxışlayan ümidsizliyə sanki bir tərs şillə oldu. Çünki bu şeirdə konkret bir məntiq var. Siz də baxın o məntiqə. Eldar deyir ki:

Əzəldən bu dünya sirlə doludur, Boylanma gözündə kədər buludu. Qoru sinən altda alışmayırsa Babalar çatdığı alovun, odun Dəyməz bu dünyada yaşamağına.

Və Eldar onu da deyir ki:

Üzə çıxmaq üçün üzün yoxdusa, Daşları əzməyə dizin yoxdusa. Səsini işıq tək dünyaya yayan Sabaha hamilə sözün yoxdusa, Dəyməz bu dünyada yaşmağına.

Hə, mən Eldarın xatirəsi qarşısında baş əyib deyirəm ki:

- Haqlısan Sibirelli! Kaş sözün üstündə duran dünyada sözə dəyər verənlər yaşayaydı, sözü yaşadanlar yaşayayda, sözü qoruyanlar yaşayaydı və bir də söz ucalığında qalaydı.

<u> Əbülfət MƏDƏTOĞLU</u>

4 DƏLİ KÜR

Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin 85 illiyi Ağstafada qeyd edildi

Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edən tədbir iştirakçıları ulu öndərin abidəsi önünə gül dəstələri düzərək onun əziz xatirəsini böyük ehtiramla yad etdilər. Daha sonra tədbir iştirakçıları Ağstafa rayonunda yerləşən Azərbaycan xəritəsi əks olunmuş və üzərində Azərbaycanın maddi-mədəniyyət abidələri əks olunmuş "Azərbaycan parkı" ilə tanış oldular.

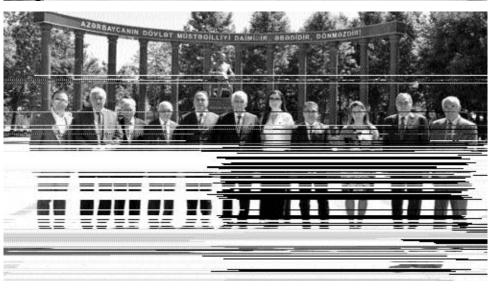
Daha sonra Heydər Əliyev adına mədəniyyət və istirahət parkında akademik Nizami Cəfərovun aparıcılığı ilə böyük şairin şərəfinə təşkil olunmuş tədbir başladı. Tədbiri giriş sözü ilə açan Ağstafa rayon İcra hakimiyyətinin başçısı cənab Məhərrəm Quliyev qeyd etdi ki, Azərbaycanın Xalq şairi, "Şöhrət ordenli", Prezident təqaüdçüsü, Heydər Əliyev mükafatçısı, Əməkdar incəsənət xadimi, Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının akademiki, dramaturq, nasir, publisist Nəriman Həsənzadən 1931-ci il fevralın 18-də

Əliməmməd oğlu Həsənzadəyə Heydər Əliyev Mükafatı verilmişdir.

Sonra çıxış edən "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin sədri, professor İlham Pirməmmədov böyük şair Nəriman Həsənzadənin həyat və yaradıcılığından bəzi məqamlara diqqət çəkərək, Nəriman Həsənzadəni müasir dövrümüzün yaşayan canlı əfsanəsi adlandırdı. Professor İlham Pirməmmədov qeyd etdi ki, Nəriman müəllimin şəxsiyyətindən də, yaradıcılığından da həmişə dövlətə, millətə sadiqlik, el-obaya bağlılıq hiss olunur. O daim öz əsərlərində vətənə, dövlətə, xalqa, insanlara sevgi ruhunu aşılayıb – deyən İ. Pirməmmədov Nəriman Həsənzadənin hər zaman "Qazax" Xeyriyyə İctimai Birliyinin də ən aktiv üzvü olduğunu birlirini

Daha sonra çıxış edən akademik Teymur Bünyadov, millət vəkil Ülviyyə Ağayeva, professor İbrahim Quliyev, şairlər Barat

İyunun 17-də Ağstafa şəhər Heydər Əliyev adına mədəniyyət və istirahət parkında Azərbaycanın Xalq şairi Nəriman Həsənzadənin 85 illik yubilyəi münasibəti ilə Ağstafa rayon ictimaiyyəti ilə birgə geniş tədbir keçirilmişdi. Tədbirdə xalq şairi Nəriman Həsənzadə ilə birlikdə ailə üzvləri, ya-

xın dostları, Ağstafa rayon İcra hakimiyyətinin başçısı Məhərrəm Quliyev, millət vəkilləri Nizami Cəfərov və Ülviyyə Ağayeva, "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin sədri, professor İlham Pirməmmədov və eləcə də bir sıra tanınmış elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri iştirak edirdi. Ümummilli lider

Ağstafamızda anadan olsa da, O, bütöv Azərbaycana mənsub oldu. Nəriman Həsənzadənin bir şair və ictimai xadim kimi tanınmasında Azərbaycan xalqının ümummilli ilderi Heydər Əliyevin boyuk diqqət və qayğısı olmuşdur. Ulu öndərin qayğısı sayəsində 1976-cı ildə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetinin baş redaktoru təyin olunan Nəriman Həsənzadə 1990-cı ilə kimi bu vəzifədə çalışır. Nəriman Həsənzadə Azərbaycan yazıçılarını keçmiş SSRİ məkanında təmsil edən Ədəbiyyt Fondunun da rəhbəri olmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyevin şairə göstərdiyi diqqət və qayğı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən də davam etdirilmişdir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamları ilə 2005-ci ildə "Xalq şairi" fəxri adı verilmiş, 2011-ci ildə "Şərəf" ordeni ilə təltif olunmuş, Prezidentin fərdi təqaüdünə layiq görülmüşdür. 10 may 2017-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamı ilə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafında xüsusi xidmətlərinə görə Nəriman

Vüsal, Rafail İncəyurd, Ələddin İncəli və başqaları şairin həyat və yaradıcılığı haqqında qenis bəhs etdilər.

Tədbirin sonunda öz ürək sözlərini şerlərin dili ilə ifadə edən şair ona, hər zaman göstərilən yüksək diqqət və qayğıya görə ulu öndər Heydər Əliyevə, onun uğurlu davamçısı olan möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə və Azərbaycanın birinci vitse Prezidenti Mehriban xanım Əliyevaya sonsuz minnətdarlığını bildirdi.

Tədbir bütün ağstafalılara və qonaqlara xoş ovqat və sevinc bəxş etdi.

Tədbirdə "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin sədr müavinləri Puşkin Əhmədov, Arzuman Abdulkərimov üzvlər Vidadi Bayramov, AMEA-nın müxbir üzvü Arif Məmmədov, Qasım Abdullayev, professor Vüsət Əfəndiyev, Xalq artisti Tariyel Qasımov, Kamal Axundov, Rüstəm Kamal, Yusif Alıyev, Natavan Dəmirçioğlu, Osman Ənvəroğlu və başqaları iştirak etmişlər.

ADININ TALEYİNİ YAŞAYAN İNSAN

Mənim ömür yolum...

sadə kəlmə. Bəziləri bu kəlmələri yada saldıqca, keçdiyi həyat yolunda alnıaçıq, üzüağ, şərəflə, namusla yola saldığı ayları, illəri
xatırlayaraq başını dik tutur, xalqına,
vətəninə ləyaqətlə xidmət etdiyi üçün
keçmişə iftixarla baxır. Bəziləri isə bu
sözlərin üstündən tələsik keçməyə ça-

Mənim qəhrəmanım birincilərdəndir. O, keçmiş günlərə nəzər saldıqca, hiss edirsən ki, öz həyat yolu ilə fəxr edir. Keçdiyi ömür yolu nə qədər çətin olsa da, faydalı işlər üçün ömrünü - illərini fəda etdiyini xatırlayaraq qürurlanır

Bu İnsan ömür yolunun 90-cı ilini yaşayan el ağsaqqalı Baba Babanlıdır.
"Adın insan taleyinə təsiri var"-deyirlər. Cəmiyyətdə tanınan bəzi insanların həyat yoluna nəzər saldıqda bu deyimin özünü doğrultduğunu görürük. Haqqında danışacağımız Baba Babanlının da adı taleyində dərin iz buraxmışdır. Artıq bir əsrə yaxın ömür yolu keçmiş bu qocaman ziyalı həyatda özünəməxsus iz qoymuş görkəmli maarifçilərdəndir.

Baba müəllimin tərcümeyi- halına qısaca nəzər salsaq, onu daha yaxından tanıya bilərik: Baba Babanlı Qazax rayonunun Muğanlı kəndində doğulub, boya-başa catıb. Elə orada da orta məktəbi əla qiymətlərlə bitirərək Qazax Miəllimlər İnstitutuna daxil olmuşdur. Həmin vaxta qədər Babanlıyev Babanlı adı ilə tanınan qəhrəmanımız pasport alan zaman rayonun ikinci katibi və rayon qəzetinin redaktoru işləyən əmisi-tanınmış ziyalı Yusif Babanlının məsləhəti ilə ad və soyadını Baba Babanlı yazdırır. Sanki əmi bu gənc oğlanın gələcəkdə bir el ağsaqqalı, Babanlılar nəslinin görkəmli davamçısı olacağını hiss etmişdi.

Înstitutu bitirib ailə vəziyyəti ilə əlaqədar müəllimlik fəaliyyətinə başlayan Baba müəllim öz arzusu ilə 1948-ci ildə yenicə evləndiyi həyat yoldaşı Dünya müəllimə ilə birlikdə Muğana-Sabirabad rayonuna təyinat alır. Burada müəllimlik fəaliyyəti ilə məşğul olaola bütün çətinlikərə baxmayaraq, 1955-ci ildə təhsilini artırmaq məqsədilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun qiyabi şöbəsinə daxil olur, tam ali təhsil alır. Təqaüdə çıxana qədər həmin rayonda riyaziyyat müəllimi və məktəb direktoru adını şərəflə daşıyaraq böyük nüfuz sahibinə çevrilir, nəinki o bölgədə, hətta respublikada tanınmış pedaqoqlardan biri kimi şöhrət qazanır. Dövlətimiz isə onun əməyini müxtəlif fəxri adlar, medallar və fəxri fərmanlarla qiymətləndirir.

Baba Babanlının dediklərindən:

"Mən könüllü olaraq həyat yoldaşım Dünya müəllimə və bacımla Muğana gələndə dövlətin qoyduğu qaydalar ilə təyinat müddətimiz bitdikdən sonra bir çox dost-tanışlarım kimi, Bakı şəhərinə və ya Qazax rayonuna qayıda bilərdim. Özümə rahat həyat yolu seçərək, bəlkə də bugünkündən daha gözəl, firavan ömur sürə bilərdim. Amma Muğanda gedən quruculuq işləri, ilan mələyən boz çöllərin ucsuz-bucaqsız pambıq tarlalarına çevrilməsi, savadsızlığın ləğvi üçün elmli, təhsilli ziyalılara böyük ehtiyac olması məni bu mübarizə meydanında qalmağa məcbur etdi. Həqiqətən, burada qeyrətli, işgüzar, səbirli, dözümlü adamlara tələbat vardı. Və mən özümə söz verdim: bu mübarizə meydanında bacardığımı edəcək, təqaüdə çıxana qədər mənə ehtiyacı olan hər bir kəsin yanında olacaq, asan həyat yolu seçməyəcəyəm. Verdiyim sözə əməl edərək ömrümün düz 42 ilini sevdiyim peşəyə-uşaqların təlim-tərbiyəsinə həsr etdim. Çətinliklərlə, haqsızlıqlarla üzləşdim, amma iradəm hər şeyə qalib gəldi. Arzuladıqlarımı bir-bir həyata keçirir, bacardığımı, hətta bacarmadıqlarımı belə etməyə calısırdım.

mı belə etməyə çalışırdım.
Həyat inkişaf edirdi. Artıq Muğan düzünü tanımaq olmurdu. Boz şoran torpaqlar gözəl bağlara, tarlalara, geridə qalmış kəndlər müasir böyük kənd və qəsəbələrə çevrilirdi.

Sevİnirdim! Bu inkişafda mənim az da olsa əməyim var idi.

İşlədiyim məktəbə də bu tərəqqidən pay düşmüşdü: məktəb direktoru olduğum tədris müəssisəsi yeni tipli müasir məktəb binası ilə təmin edildi. İkimərtəbəli yeni məktəb kompleksi dövr üçün kənddə qeyri-adi hadisə idi. Bu layihənin bizim işlədiyimiz kəndə verilməsi əməyimizə verilən böyük qiymət idi.

Belə bir mühitdə işləmək və uğur qazanmaq bir az da asanlaşdı"

Qəhrəmanım danışdıqca, onun ömür yoluna nəzər saldıqca, 40-50-ci illərin çətinlikləri göz önünə gəlir və həmin zamanlarda yaşayan insanların hünərinə, qeyrətinə, mübarizliyinə heyran olmaya bilmirsən. Baba müəllim söhbət etdikcə müharibədən sonra savadsızlığın ləğvi yolunda ziyalılarımızın çəkdiyi əziyyətlər göz önünə gəlir.

Baba Babanlı:

"Repressiyaların, şəxsiyyətə pərəstişin, müharibədən sonrakı çətin, ağır maddi vəziyyətin baş alıb getdiyi bir dövr idi. Belə bir dövrdə yaşamaq da asan deyildi, işləmək də. Mənim ömür yolum- tələbəlik və gənclik illərim də bu dövrə təsadüf edirdi.

Təyinatla gəldiyim rayonda tez bir zamanda məktəb direktoru təyin edilmişdim. Direktor işlədiyim kənddə Özbəkistan və Gürcüstan respublikalarından deportsiya edilmiş türklər məskunlaşdırılmışdılar. Onların övladları məktəbə cəlb edilmiş, pedaqoji təhsili olanlar isə müəllim təyin edilmişdilər. Amma məcburi köçkünlər dövlətdən də, yerli hakimiyyətdən də narazı idilər. Hətta yerli əhali də onların uşaqlarına türk müəllimlərin dərs keçməsini istəmirdi. Narazılıqlar baş alıb gedirdi. Həmin zaman Sabirabad rayon partiya komitəsinin birinci katibi işləyən M.Əlizadə, rayonlararası DTK-nin sədri X.Məmmədov mənə məxfi səlahiyyət verdilər ki, əhali içində nüfuzlu bir ziyalı, məktəb direktoru kimi bu işlərin qaydaya salınmasına kömək edim. Çox keçmədi ki, yerli camaatla köçkünlər arasında narazılığı aradan galdırdığ. Bütün bu danışıgları yerli camaatla, rəhbərlik və köçkünlər arasında mən aparmalı olurdum.İstədiklərimizə nail olduq. Həm Orta Asiya və Gürcüstandan olan pe-daqoji işçilər məktəbdə rahat işləməyə başladı, həm də uşaqlar təhsildən yayınmadılar.

Tezliklə-iki il ərzində Mesxeti türklərinə kənd salındı. Hazırda Saatlı rayonunda bir neçə türk kəndi var. Türklər yerli əhali ilə çox gözəl münasibətlər quraraq qohum olur, eyni soykökündən olduqlarına görə dinc şəraitdə yaşayırlar".

Baba Babanlının yorulmaz fəaliyyəti 1967-ci ilə qədər çox gərgin keçir. O, yerli camaatın təkidi ilə könüllü olaraq Kirovkənd məktəbinə direktor təvin edilir və bundan sonra sanki əsl mübarizə meydanına atılır. Kənd məktəbinin tam orta təhsilə keçməsinə, savadsızlığın tamamilə aradan qaldırılmasına, axşam məktəbinin açılmasına və savadsız yaşlı insanların təhsilə cəlb edilməsinə nail olur, bu fəaliyyət təqaüdə çıxana qədər ardıcıl surətdə davam edir. İşlədiyi müddət ərzində Baba müəllim yüzlərlə ali təhsilli gənclərin vətənə, torpağa layiqli vətəndaslar kimi vetisməsində mühüm rol ovnayır, cəmiyyətimizin inkişafına öz gözəl töhfələrini verirdi. Bu gün nəinki Azərbaycanda, dünyanın bir çox yerlərində onun yetirmələri fəaliyyət göstərirlər.

Baba Babanlı:

"Yetirmələrimin cəmiyyətdə tutduğu mövqeləri gördükcə sanki daha da cavanlaşıram. Zəhmətinin itmədiyini görmək, yetişdir-

Təbrik edirik!

"Qazaq Xeyriyyə" İctimai Birliyinin sədri profeesor İlham Pirməmmədov Əliağa Şıxlinski mükafaını yubilyara təqdim edərkən

Hörmətli Baba Mahmud oğlu Babanlı!

Sizi - Azərbaycanın tanınmış ziyalısını, görkəmli təhsil işçisi və bütün şüurlu həyatını gənc nəslin təlimtərbiyəsinə həsr etmiş fədakar müəllimi anadan olmağınızın 90 illiyi münasibətilə "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyi adından və şəxsən öz adımdan səmimi qəlbdən təbrik edir, hörmət və ehtiramımızı bildirir, ən xoş arzularımızı yetiririk.

Siz XX əsr Azərbaycan maarifinin, təhsilinin inkişafında xüsusi xidmətləri ilə çağdaş təhsil tariximizə imzasını qoymuş qocaman xalq müəllimlərindən birisiniz. Siz keçən əsrin 50-ci illərində Azərbaycan Pedaqoji İnstitunun riyaziyyat fakültəsini müvəffəqiyyətlə bitirərək Saatlı rayonuna təyinat almısınız. Bu rayonun təhsilinin, maarifinin inkişafında bacarıqlı təhsil quruçusu kimi böyük işlər görmüsünüz. Saatlı rayonu Nəsimi kənd və Mircəlal kənd orta məktəblərinin fəaliyyətə başlaması Sizin adınızla bağlıdır. İndi də bu rayonun camaatı və təhsil işçiləri Sizi böyük minnətdarlıqla xatırlayırlar. Onu da fərəh hissi ilə qeyd edirik ki, bütün bu işlərdə vəfalı və cəfakeş ömür-gün yoldaşınız, Azərbaycan dili və ədəbiyyat müəllimi Dünya xanım sizin əsl silahdaşınız olmuşdur. Bu gün də siz qoşa qanad kimi mahalımızın sevimli ailə başçılarısınız. Hörmətli Baba müəllim!

Biz, Qazax mahalımı təmsilçiləri Sizi həyatının mənasını vətəninə, dövlətinə, millətinə təmənnasız xidmətdə görən, aydın zəkalı, nurlu şəxsiyyət kimi tanıyır və hörmət bəsləyirik. Siz el məhəbbəti, xalq sevgisi qazanmış əsl müəllim kimi, ömrünüzün 50 ildən çoxunu gənc nəslin milli ruhda yetirşdirilməsinə həsr etmişsiniz. Sizdə Azərbaycanın köhnə kişilərinə xas olan bir ürək genişliyi, mərdlik, səmiyyət və doğmalıq, müdriklik və ağsaqqallıq vardır. Məhz buna görə,Siz Qazax mahalının müdrik ağsaqqallarından sayılırsı-

. Hörmətli Baba müəllim!

Siz xoşbəxt taleli atasınız. Boya-başa çatdırdığınız övladlarınızdan BDU-nun professoru, AMEA-nın müxbir üzvü Məhəmməd Babanlı, Qazax rayon Təhsil şöbəsinin müdiri Nizaməddin Babanlı, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin rektoru, professor Mustafa Babanlı Sizin layiqli davamçılarınız kimi bu gün Azərbaycan təhsilinə və elminə ləyaqətlə xidmət edirlər. Neçə deyərlər, "Ot kökü üstə bitər".

Azərbaycan xalqı qarşısındakı xidmətlərinizi nəzərə alaraq "QAZAX XEYRİYYƏ" İctimai Birliyi Sizi özünün ən ali təltifi olan general Əliağa Şıxlınski adına Fəxri diploma layiq görmüşdür. Bununla bağlı İdarə Heyətimiz yekdilliklə qərar qəbul etmişdir.

arə 11eyətimiz, yekuttiktə qərar q Əziz, və hörmətli Baba müəllim!

Ömrünüzün bu müdrik çağında Sizi, ailə üzvlərinizi, tanınmış Babanlılar nəslini və bütünlükdə eliminizi, obamızı 90 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edir və qarşıdakı 10 ildə Sizə möhkəm can sağlığı arzulayırıq. 100 illik yubileyinizdə görüşənədək!!!

Dərin hörmət və ehtiramla, "Qazax Xeyriyyə" İctimai Birliyinin sədri prof.İ.Pirməmmədov Bakı şəhəri 08.07.2017

diyin insanların ölkə ücün faydalı vətəndaşlar kimi müxtəlif sənət, peşə sahibləri olduğunu müşahidə etmək, vətənin inkişafında öz əməyini hiss etmək böyük xoşbəxtlikdir, bu hiss və duyğuları heç nə ilə müqayisə etmək olmaz. Şagirdlərimin uğurları mənə doğma övladlarımın uğurları qədər əzizdir. Hazırda Kirovkənd məkəbində işləyən onlarca müəllim bizim ideyaların davamçılarıdır. Onlar yeni təhsil sisteminin həyata keçirilməsində mühüm rol oynayırlar. İndi həmin rayona, həmin məktəbə gedəndə yüzlərlə mehriban, minnətdarlıq dolu baxıslarla garşılaşıram. Budur mənim həyatda qazandığım: var-dövlət yox, ad-sandır, hörmət və ehtiramdır.

Mən özümü xoşbəxt hesab edə bilərəm: çəkdiyim əziyyətlər hədər getməyib, xoşbəxt ailə başçısı, xoşbəxt ata, xoşbəxt baba, xoşbəxt vətəndaş olmağımla fəxr edirəm".

Baba müəllim öz dövrünün təhsil proqramını müasir təhsil sistemi ilə müqayisə edərək həm Sovet təhsilinin, həm də bugünkü kurikulumun gözəl cəhdlərini qeyd etdi.

Baba Babanlı:

"Sovet təhsil sistemi çox güclü proqrama

malik idi. Tədris proqramı, kitablar başadüşülən idi. Rus dilindən tərcümə edilən dərsliklərin səviyyəsi çox yüksək idi. Amma bizdə belə dərsliklər az olurdu. Dövlət şagirdlərin pulsuz dərsliklə təminatını tam ödəyə bilmirdi, çətinliklərimiz çox idi: məktəbli forması ilə təminat, məktəb ləvazimatlarının təhcizatı lazımi səviyyədə deyildi.

Yadımdadır, 60-ci illərdə məktəbimizdə satıcısız "Məktəbli ləvazimatları" mağazası açmışdıq. Bununla həm şagirdlərdə düzgünlüyü təbliğ edir, yoxlayır, həm də dərs ləvazimatlarının satışını həyata keçirirdik. Belə bir təcrübə nəinki şagirdlərin, valideynlərin də marağına səbəb olur, övladlarının tərbiyəsində mühüm əhəmiyyət daşıdığını bildirirdilər.

Nəticə çox uğurlu olmuşdu. Kassaya daxıil edilən pul bir neçə qəpik də artıq çıxmışdı.

Amma bu sistemdə nöqsanlar da çox idi. Ucqar kəndlərdən çıxan gənclər bəzən ali məktəblərə daxil ola bilmir, istədiyi ixtisasları seçməkdə çətinliklərlə qarşılaşırdılar.

(davamı səh.8-də)

<u>Məti</u> <u>Osmanoğlu</u>

"Ədəbiyyat qəzeti"ndə yazılarını maraqla izlədiyim müəlliflərdən biri professor Rüstəm Kamaldır. Onun kiçikhəcmli filoloji esseləri izah və şərh etməkdən, öyrətməkdən daha çox həzz verir, zövq aşılayır. Bu yazılar sözə, mətnə, ədəbiyyata, sənətə yanaşma fərqliliyi, baxış orijinallığı ilə seçilir.

XX əsrin böyük nəzəriyyəçilərindən olan Xose Orteqa-Qasset sənət əsərinə baxışı fiziki optik hadisə ilə müqayisə edərək yazırdı: "Oxucu təsəvvür eləsin ki, biz hazırkı an pəncərə şüşəsinin arxasından bağçaya baxırıq. Bizim gözlərimiz özünü o şəkildə nizamlamalıdır ki, görmə şüası şüşədə dayanmadan onu keçsin, güllərdə və yarpaqlarda qərar tutsun.

Bizim görmə predmetimiz bağ olduğuna görə gözümüzün göndərdiyi şüa da ona yönəlir, baxışımızın içindən keçdiyi şüşəni görmürük... Lakin diqqətimizi bağdan çəkərək baxışımızı şüşənin üzərinə də gətirə bilərik. Onda bağ görmə sahəsindən itəcək, təbii ki, bağdan qalan şüşədən o üzdə tor görünən güllərin dağınıq görünüşü olacaq. Odur ki, bağı görmək və pəncərənin şüşəsini görmək - bunlar bir araya gəlməyən iki əməldir: bir-birini istisna edir və müxtəlif görüm akkomodasiyası tələb edir".

Filoloji esselərdə Rüstəm Kamal üçün bədii mətn şüşə rolunu oynayır: müəllifin bizə təqdim etdiyi obrazla oxucu arasındakı "şüşə" əksər hallarda təhlilin obyektindən - gözün görmə hədəfindən kənarda saxlanılır. "Yaşa dolduqca mənim üçün süjetlər elə bir önəm daşımır, dilin təhkiyədə "rəqs etməsi", oxuması maraqlıdır", - deyən R.Kamalın təhlil və təqdimat üsulu mətni vasitəyə çevirir, görüm hədəfinə mətnin özü deyil, onun yaratdığı obraz-predmetlər və bunlardan doğan təəssüratlar gətirilir.

R.Kamalın mətnə yanaşması mətni yaradan nasirin və ya şairin gerçəkliyə yanaşması ilə müqayisə edilə bilər. Yazıçı gerçəkliyə - təbiətə, insana, cəmiyyətə münasibətdə sərbəst və subyektiv olduğu kimi, R.Kamal da mətnə münasibətdə sərbəstdir, yazıçının mətndə dediyini təsdiqləməyə (və ya inkar etməyə) yox, sözlə demədiklərini, yaxud sözün gözün görmə sahəsindən kənarda qalan o biri üzündəki obrazları "yaratmağa" üstünlük verir. Bu subyektivlik ona tanış mətndəki obrazların bəzən şüurunda, bəzən də şüurundan xaricdə baş verənləri "bərpa etməyə", "oxumağa" imkan yaradır. İşin uğurlu cəhəti də budur ki, Rüstəmin mətndəki obrazları təqdim etməsi mətnin özü qədər maraqlı və yaddaqalan olur və oxucuda mətnə fərqli münasibət ovadır. Oxucu mətndə görə bilmədiklərini R.Kamalın esselərində görə bilir.

R.Kamal, məsələn, ədəbiyyatımızın klassiki Molla Pənah Vaqiflə modernist Vaqif Səmədoğlunun bədii dilinin müqayisəsini apardığı linqvistik etüddə ("İki Vaqifin məsdər istəyi"), Cəlil Məmmədquluzadənin düşüncə kodlarını müəyyənləşdirməyə ça-

Sözün o biri üzündəki gerçəklik

lışdığı "Mirzə Cəlilin lüğət oyunu"nda, yaxud Yusif Vəzir Çəmənzəminlinin və Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin yaradıcılığında Şuşanın landşaftını bədii mətn kimi təqdim etdiyi essedə ("Uca dağ başında"), Səməd Vurğunun əsərlərində qadın intiharını araşdırdığı yazıda ("Şeirin ağladığı bir gözəlliyə..."), İlyas Əfəndiyevin xatirəsinə həsr etdiyi poetik etüddə ("Qoca qırçı üçün çiçək"), İsmayıl Şıxlının əsərlərində yuxu rəmzinin açılmasında ("Qocanın yuxu kitabı") mətnə zaman və dünya arasındakı məsafənin fövqündən baxır və R.Kamalın düşüncələrində zaman ilə dünya bir-birindən fərqli fəzalarda yerləşir.

Rüstəm Kamal söhbəti mətnin həm he-

sablanması asan olan rasional, həm də hesaba-kitaba sığmayan mistik-magik effektləri üzərində qurur. Onun esselərində ayrı-ayrı obraz və motivlər mətnin şüuraltı fonundan, leksik-semantik strukturundan çıxarılıb əyaniləşdirilir, yenidən mənalandırılır. Esselərdə bədii mətni "söküb yenidən yığmaqdan" - ənənəvi təhlildən imtina edilir, daha çox mətnin fəlsəfi-estetik enerjisinin gözə görünməyən yönləri canlandırılır, hərəkətə gətirilərək görüntüyə, təsvirə çevirir. R.Kamal sözün təhkiyədəki oyununu müxtəlif mədəniyyətlərin, düşüncə sistemlərinin vahid kəsişmə nöqtəsində işıqlandırmağa nail olur. Bədii mətndə rəmzi məna daşıyan predmet və hadisələr valnız dilimizin və ruhumuzun birbaşa mənsub olduğu ümumtürk mifoloji inanclarının hüdudları çərçivəsində devil, bəşəri inanclar və dəyərlər kontekstində açılır. Mətnə bir çox hallarda psixoanalitik metodla yanaşan R.Kamal Ziqmund Freydin "fərdi şüurdanxaric", Karl Qustav Yunqun "kollektiv şüurdanxaric" kimi qəliz elmi nəzəriyyələrinin bədii mətnə sadə, anlaşılan tətbiqini bacarır və bu onun esselərindəki metafizik insan axtarışlarının üfüqlərini genişləndirir. Gözlə görünən real gerçəkliyin təsvir olunduğu bədii mətnin bəzən yazıçının özündən belə xəbərsiz ehtiva etdiyi yaddaş tutumuna bu esselerdə aydınlıq və müəyyənlik gətirilir, sözün süzülüb gəldiyi dərinliklərə işıq salınır. Həmin dərinliklərdə yalnız bədii mətndə reallaşan, təzahür edən obraz deyil, həmin mətni yaradan insan - yazıçı şəxsiyyəti də yenidən kəşf və təqdim olunur. "Mir Möhsün Nəvvab: iki od arasında" essesində oxuyuruq: "Müəllif özü də mətndə "faktdır", çünki hadisələrin canlı şahididir, həm fərdi yaddaşın, həm də K.Q.Yungun "kollektiv təhtəlşüur" kimi müəyyənləşdirdiyi "kollektiv yaddaşın" daşıyıcısıdır". Bu cür yanaşmada dünya ədəbiyyatının ən maraqlı şəxsiyyətləri və hadisələri ilə Azərbaycan ədəbiyyatı arasındakı doğmalıq, bütövlük daha parlaq şəkildə ortaya çıxır. "Tənhalığın mistik oyunu"ndakı kimi. Yazıda XX əsr ədəbiyyatının biri Qərbi, digəri isə Şərqi təmsil edən iki görkəmli nümayəndəsinin, iki "dahi tənhanın" - Semuel Bekket ilə İsa Muğannanın zaman içindəki portret çizgiləri bir-birini tamamlayır.

Oxuculara təqdim etdiyi hər bir yazı R.Kamalın ədəbi kimliyini, düşüncəsinin miqyaslarını, nə demək istədiyini, ədəbiyyatda və həyatda nə axtardığını açıq-aşkar şəkildə ortaya qoyur. Öz düşüncəsi struktur etibarilə o qədər də sadə olmayan (ancaq aydın və şəffaf olan!) Rüstəmin yazı üslubundakı maraqlı keyfiyyət budur ki, təklif etdiyi fikri oxucuya axıra qədər çatdıra bilir. Bəzən rast gəldiyimiz yad terminlər, yabançı etnoslara aid mifoloji təsəvvürlər, eləcə də təzə ədəbiyyat və fəlsəfə anlayışları onun yazılarında asan həzm olunur. Rüstəm oxucunu gəliz ibarələrlə çaşdırmır, əksinə, öz mətnində oxucuya qəliz mətləbləri xırdalayıb açmağa, göstərməyə, "başa salmağa"

müvəffəq olur. Bunun başlıca səbəbi odur ki, R.Kamal dünya ədəbi təcrübəsinə yaxından bələd olmaqla yanaşı, Azərbaycan ədəbiyyatını da köklü şəkildə bilir, dilimizin və milli təfəkkürün stixiyasının incəliklərindən usta səriştəsi ilə baş çıxardır. Bu keyfiyyətləri özündə cəmləşdirən R.Kamal bədii mətndəki bizə tanış obrazın daşıdığı məna yükü, fəlsəfi miqyasları, ovqatyaratma keyfiyyətləri kimi xüsusiyyətləri fərqli "oxuyur" və bizə də yenidən "oxudur". Bu, akademik Nizami Cəfərovun qeyd etdiyi kimi, tekstoloji "oxu", mətnşünas işi deyil. Bu heç mətnin yozumu - interpretasiyası da deyil. Rüstəm Kamalın "oxuduğu" və "oxutduğu" - şeirin, nəsrin gözə görünən mətnindən dərində baş verən və ya mövcud olan, yalnız sənətdə reallaşan mistik hadisənin, bədii sözün sehrli dünyasının müəyyənləşdirilib üzə çıxarılmasıdır. Özü də ciddi qanunauyğunluqlara malik bir sistem kimi, gözlə görülən əyani mən-

R.Kamalın esselərində hamısı bizə yaxşı tanış olan bədii mətnlərdə ilk təmas zamanı bizə tanış gəlməyən silsilə obrazlar təqdim edilib: Cəlil Məmmədquluzadənin yaradıcılığı təhlil edilərkən Xudayar bəyin heybətli xarakteri, Məhəmmədhəsən əminin, Zeynəbin, Novruzəlinin, Usta Zeynalın fağırlığını, miskinliyini səciyyələndirən ictimai-tarixi şərtlər deyil, samitlərin alliterasiyası vasitəsilə yazıçı ömrünün səslərin ilgəyinə düşmüş obrazı; ədəbiyyatımızın "Dəli Kür" kimi möhtəşəm bir abidəsindən danışılarkən Cahandar ağanın "xarici" və "daxili" portreti deyil, yuxunun obrazı; İlyas Əfəndiyev nəsrindən subyektiv ovqatın yaddaşına hopmuş yaşantıların, duyğusal məqamların obrazı; Nəriman Həsənzadənin yaradıcılığında əllərin obrazı yaradılır. Bu obrazlarla mətn arasında yeni bir əks-əlaqə qurulur, mətnin yeni keyfiyyətləri açılır.

Ədəbi tənqidə ədəbiyyatşünaslığın "qeyri-rentabelli" sahəsi kimi yanaşan R.Kamalın esseləri tənqidçi təhlilindən tamamilə fərqlənir. Bununla belə, onun müasirlik anlayışı ilə bağlı mülahizələri ("Müasirliyin hüdudları,

yaxud yüz ilin nəfəsi") ədəbiyyatşünaslığımız və tənqidimiz üçün yeni görüm hədəfi müəyyənləşdirir. O, demək olar ki, heç bir yazısında şairə, yaxud nasirə birbaşa "müsbət" və ya "mənfi" qiymət vermir, əsərlərini təhlil etdiyi müəllifin hansı şeirinin zəif və ya güclü olması barədə mülahizə yürütmür və buna da qətiyyən öz işi kimi baxmır. Rüstəmin yazılarında hər hansı şair və nasir haqqında epitetlərə də (istedadlı, tanınmış, böyük, görkəmli, dahi...) çox nadir hallarda rast gəlirik.

R.Kamalın bədii ədəbiyyatda qədimdən mövcud olan obrazlar haqqında müəyyən ilkin elmi-nəzəri qənaətləri var. Bilir ki, ata, ana, qadın, kişi, tale, uşaqlıq, yuxu, ev, yol, ad, keçmiş, gələcək, güzgü, əl, dağ, bağ, təbiət ... bədii mətndə, yaxud insanların şüurunda və ya təhtəlşüurunda bir obraz olaraq hansı vəzifənin (vəzifələrin) daşıyıcısıdır. Lazım gələndə bunu sitatla, mötəbər dəlillərlə sübuta yetirməyə hazırdır və yetirir də. Ancaq bu heç də konkret mətnə münasibətdə öncədən "hökm oxumaq" mənasına gəlmir. R.Kamal hər yazısında mətnin və sözün o biri üzündəki gercəklivi - sənət adlanan möcüzəni kəşf edir, insanların və bədii ədəbiyyatın yaddaşında mühüm yer tutan anlayışların əsərdə necə reallaşmasını, hansı formada "ehya olmasını", hərəkətə gəlib canlanmasını özünəməxsus boyalarla əyaniləşdirir. Rüstəm əvvəlcədən tanıdığı yol, tale, vaxt, yuxu kimi obrazların sorağı ilə oxucunu mətnin içindəki gözlənilməzliklərlə qarşılaşdırır və gözlənilməz qarşılaşmaların yaratdığı qısa qapanmaları oxucuya yaşada

Rüstəm Kamal obrazın poetik tarixini açıb göstərə-göstərə bizi bədii mətnin başlandığı yerə - ruhun, mənəviyyatın tarixinə aparır. Əsl ədəbiyyatın və əsl ədəbiyyat adamının (şairin, nasirin, dramaturqun, tənqidçinin, nəzəriyyəçinin, esseistin) uca Yaradan tərəfindən müəyyənləşdirilmiş ali missiyası da elə bundan ibarətdir...

Salatın Əhmədli

Qazaxmahalı - Aveydağınınətəyi. Arxa planda Aveyin əzəmətli görkəmi hər kəsi valeh edir. Günəşin parlaq şüalarında dağın üzünü bürümüş sərt qayalar gümüşü rəngə çalır. Aşağıda Damcılı bulağının mənzərəsi, suyun şırıltısı eşidilir. Yuxarıdan üzü aşağı vadilər göz işlədikcə uzanıb gedir. Dağın sinəsinə sığınmış kənd və hündür çinarlar...Aşıq Cəlal və Balabançı Məlaliri bozgayanın dibində daş üstündə əyləşiblər. Aşıq Cəlal "Paşaköçdü" havası üstündə Səməd Vurğunun "Dağlar" gəraylısını oxuyur: "Qayaları baş-başadır, gödək ömrü çox yaşadır...". Yavaş-yavaşsazınsəsiçəkilir.

Balabançı Məlal: - Ay ustad, şair də qəribə deyib: "Gödək ömrü çox yaşadır". Daha hardan oldu bu çox yaşatmaq, bir ömür ki, gödək ola.

Aşıq Cəlal: - Ayə, a balabançı, ayə sözün özünə yox, mənasına diggət elə.

Balabançı Məlal: - Hara çevirsən elə gödək ömrü deyir. Yəni bu deyil sözün mənası?

Aşıq Cəlal: - Yox, o deyil, bir az düşünsən görərsən ki, o deyil. Bu dünya binnət olandan bəri neçə zamanlar, qərinələr keçib. Hec bir adamın ömrü də bir əsri yəni yüz ili o tərəfə addıyır, ya addamır. O ki ola Rüstəm kimi oğullar. Tanrının verdiyi ömrü neçə il yaşaya bildi? Amma o qödək ömrü bu qoca dağlar - bu dağların sinəsinə sığınan ellər yaddaşına köçürüb yaşatdı. Hara dönsək, hara yolumuz düşsə, bizdən Rüstəm və Pakizə dastanını istəyirlər.

Balabançı Məlal: - Hə, hə, doğrudur, ustad, deyəsən bir şey qanıram. Elə hər dəfə biz Rüstəm və Pakizə dastanını danışdıqca, onlar da bu dağlarla birgə yaşaya-yaşaya gəlir.

Aşıq Cəlal: - İndi bildinmi gödək ömrü çox yaşatmaq nə deməkdi. O şair də bu yerlərin oğludur. O da ilhamını elə bu dağlardan almışdır.

Balabançı Məlal: - Hə, hə, ustad, elə özü deyir də: "Ilhamını sizdən aldı, Mənim sazım, sözüm, dağlar". Hə, doğrudan, ay ustad, o vaxtın hadisələri çox qarışıq olub. Yaxşını yamandan, yalanı doğrudan, ağı qaradan ayırmaq da çətin olub.

Aşıq Cəlal: - Bilirsən, ay bala, dövran özü çox böyük kələkbazdı. Onun adamları aldatmag, adamları yolundan döndərmək fəndi də çoxdu.

Balabançı Məlal: - Ay ustad, yenə qəliz danışdın e...Yaxşıbaşadüşmürəm. Deyirəm, bəlkə, eləbirasta-astaodediklərinixırdalayasan. Aysağolmuş, sənbeləüstüörtülüdanışdın, mən də başımı tərpətdim. Bundan kim nə başa düşəcək?

Aşıq Cəlal: - Beşindən,

üçündən biri bilsə də bəsdi.

Balabançı Məlal: - Yox, ay ustad, ele deme, Allah-taala bu fəhmi, bu gücü, bu başı, yaddaşı sənə verib ki, bildiyini axıracan deyəsən. Qoy el-oba da sənin bildiyindən hali olsun. Yaxşını, pisi bir-birindən ayıra bilsin. Axı dünyaya etibar yoxdu. Bir gün gördün bir külək gəldi.

Aşıq Cəlal: - Yəni deyirsən o külək bir gün gələr mənim də canımı-cəsədimi qabağına alar, aparar yer üzündən. Məni aparar, bu dağı-daşı, yeri-yurdu yaxşı. Bu sizin mollalar demir ki, ölüyə də rəhmət düşür, diriyə də.

Yusif bəy: - Yaxşı, bu molla hardan oldu sizin, bizim? Köylü Musa: - Ayə, sən hələ

çətin biləsən. Bu, bizim təzə hökumət gələcək ha, o molla-filan Yusif bəy: - Siz lap dinsiz-

imansız adamlara oxşayırsınız. Necə yəni, dini-zadı tanımayac-

Köylü Musa: - Yaxşı, yaxşı çox baş aparma. Sən mənə bir aydın de görüm, bizə qoşulub bir mənə de görüm, mənim Rüstəmi aradan götürməyimin sizə bir faydası var, ya yox?

Köylü Musa: - Ə, bəs niyə yoxdu? Əvvəla, sən bizə qoşulursan. Bizim quracağımız hökumət də səni qoruyar, atana da toxunmaz. Bilərik ki, bizə qoşulmusan, bizə xidmət eləmisən.

Yusif bəy: - Yaxşı, mənim bu Rüstəmi öldürməyim hardan sizə xidmət oldu?

Köylü Musa: - Ə, bilmirsən ki, Rüstəm indi dəstəbaşıdı. Qarabağda baş qaldırmış ermənilə-

SƏKKIZINCI ŞƏKIL

aparmaz ki.

Balabançı Məlal: - Elədi, ustad, yeri-yurdu aparmaz. Amma sənin kimi biləndərləri aparandan sonra sənin bildiklərini kimdən öyrənəcəklər?

Aşıq Cəlal: - Yaxşı, elədirsə, onda bir tərpən görək. Dövran bizdən deyil, biz dövrandanıq.

(Səhnə asta-asta fırlanır. Həmin mənzərə təzədən görünür. Bir neçə cavan Damcılı bulağının qabağında yığışıb nəyi isə müzakirə eləyirlər. İki nəfər onlardan ayrılıb qabağa gəlir. Bunlardan biri Köylü Musa, digəri Poyludan gəlmiş Yusif bəydir.)

Köylü Musa - İnqilabçı, Azərbaycan Sovet hakimiyyətinin qələbəsindən sonra 20-ci illərin axırlarında sovet hakimiyyətinin əleyhdarları tərəfindən öldürülüb. İnqilabi fəaliyyətinə görə Sovet hökuməti onun adını əbədiləşdirib. Sovet dövründə qədim və məşhur Xanlıqlar kəndi onun adı-

Köylü Musa: - Hə, mən sənə deyirəm. Onların axırı yoxdur. Özü də bilirsən də, bu bəy-xan hökumətini tez-gec süpürüb atacağıq

Yusif bəy: - Ayə, necə yəni bu bəy-xan hökumətini süpürüb atacaqsınız?

Köylü Musa: - Hə, Rusiyada-

Yusif bəy: - Orada necə süpürüb atdılar?

Köylü Musa: - Çox asanca, hakimiyyəti varlıların əlindən alıb kasıb-kusuba verdik.

Yusif bəy: - Yaxşı, onlar aldılar kasıb-kusuba verdilər öz hökumətlərini. Bəs bunun sizə nə dəxli?

Köylü Musa: - Bizə dəxli çoxdu. Onlar bizim yoldaşlarımız-

Yusif bəy: - Bəs böyüyünüz

Köylü Musa: - Böyüyümüz də yoldaş Lenin.

Yusif bəy: - Bax o yoldaş Le ninin bizim Azərbaycana nə dəxli var? Onun buranın işlərinə qarışmaqda məqsədi nədir? Bəlkə, bunun da bir əmması var? Bəlkə, onun əmmasından heç sizin xəbəriniz yoxdu?

Köylü Musa: - Necə yəni yoxdu, ə? Bax, bu Damcılı bulağını görürsən, bu üzü aşağı dərələrlə axıb gedir. Neçə həyətə, neçə bağa-bağata can verir. O aşağılardakı ağaclar hansı suyun hesabına yaşıllaşır.

Yusif bəy: - Bizim bu Damcılı bulağının.

Köylü Musa: - Ay atan oldu

Yusif bəy: - Ə, mənim atam hələ ölməyib, bir qoy görək.

Köylü Musa: - Ölməyib, lap

iş görmək istəyirsən, ya yox?

Yusif bəy: - Ə, niyə iş görmək istəmirəm, iş görmək istəyirəm. Axı bilirsən, mənim də öz

Köylü Musa: - Hə, bilirəm ey, qara qızın dərdi var. Sən görürsən ki, el-oba hər yanda Rüstəm-Rüstəm deyir. Adı general Şıxlinskinin yanında çəkilir. Bu da sənin canına qara-qorxu

Yusif bəy: - A sağ olmuş, daha bilirsən, məndən niyə soru-

Köylü Musa: - Ona görə də əllərini qoynuna qoyub durmayacaqsan ki? Bir iş görməlisən, ya

Yusif bəy: - Ə, başına dönüm, bir əməlli de görüm, mən nə iş görüm?

Köylü Musa: - Belə mən sənə deyirəm, bu minvalla belə ləng tərpənirsən, Rüstəmin adı get-gedə aləmi tutacaq, qız da səni bəyənməyəcək. Adı aləmlə bir məşhur olan Rüstəmi qoyub, güllə səsinin qorxusundan orduya yazılmayan Yusif bəyə hansı qız "hə" deyər?

(Yusif bəy büzüşür, yazıq görkəm alır. Başını əlləri arasına alıb, daşın üstünə çökür. Handan-hana başını yuxarı qaldırır. Bu vaxt səmada bir qara quş dövrə vurur. Daşın üstünə qonmuş bir qarğa uçmağa macal tapmamış qara quşun caynağına keçir. Hər ikisi bu qəfil hadisəyə diqqət

Yusif bəy: - Aha, gör e, gözünü açmağa qoymadı heç.

Köylü Musa: - Belədi, gördün də, kim hücum edir qələbə də onundu.

Yusif bəy: - Hə, yaxşı, ikibaşlı danışma, de görüm mən ney-

Köylü Musa: - Neyləyəcəksən, bilmirsən? Əvvala, qıza elçi göndərməyi tezləşdir. Qoy Rüstəm də bir əl-ayağa düşsün. Çıxar meydana, başına bir güllə çaxarsan.

Yusif bəy: - Məən? Rüstə-

Köylü Musa: - O qədər dərətəpə var ki, hardan atıldığı heç bilinməz də. Güllə ki Rüstəmin kürəyindən keçdi, onunla da iş bitdi.

Yusif bəy: - Yaxşı, bu el-oba mənə deməz ki, ay Yusif bəy, bu hansı kişiliyə yaraşan işdi?

Köylü Musa: - Di onda gözünü döy, qoy gəlib Rüstəm sənin istədiyin qızı kəmali-ədəblə toy eləyib alsın. Toyunda Əli ağa Şıxlinski kimi bir general çıxış eləsin. Özü də olsun bu hökumətin sağ əli. Görüm ondan sonra əlin hayana çatacaq?

Yusif bəy: - Yaxşı daha, sən

rə qarşı göndəriləcək dəstənin komandiridi. Biz də istəmirik ki, bu hökumət ermənilərə güc göstərsin. Onsuz da tezliklə bura mənim, ora sənin məsələsi olmayacaq. Ermənistanda, elə bizim bu qonşu Gürcüstanda da bizim Azərbaycandakı kimi təzə hökumət olacaq. Daha torpaq üstündə də dava-dalaş işi qurta-

Yusif bəy: - Yəni, deyirsən, daha ağ günə çıxacağıq?

Köylü Musa: - Ə, əlbəttə, ağ günə çıxacağıq. Əgər Rüstəmi aradan götürə bilsək, işlər yoluna düşəcək. Qalan cavanlara da təbliğat edib, başa salacağıq ki, özünüzü gedib erməni gülləsinin qabağına verməyin. Sən deyirdin bu Daş Salahlıdan olan Lüt Əziz vardı ha, o da Rüstəmin dəstəsindədi. Biz onu necə çağıra bilərik xəlvətcə yanımıza? Axşamdasəhərdə bir imkan tapıb onu çağıra bilsək yaxşı olar.

Yusif bəy: - Doğrusu, ay Köylü Musa, mən Əzizə sifariş eləmişəm, indilərdə gəlməlidi.

Köylü Musa: - Necə, bizim yerimizi demisən ona?

Yusif bəy: - Əvvəla, o səni yaxşı tanımır. Adını eşitsə də, üzünü görməyib. Mən də ona sifariş eləmişəm ki, ürəyim darıxır, indi Damcılı tərəfə çıxıcağam.

Köylü Musa: - Necə bilirsən, gələr?

Yusif bəy: - Niyə gəlmir ə, Lüt Əziz bir əlcən uşaq olandan bizdə böyüyüb, mənimlə həmyaşıddı. Özü də əslən buralardandı. Keçmişdə burda varlı-karlı bir koxa olub - Ömər koxa. Bilmirəm nə üstündəsə nəsillər arasında söz düşüb, gan düşüb. Onlar da başlarını götürüb Borçalı tərəflərə gediblər - uzaq dağlara sarı. Bu Əziz də qalıb beşikdə çığıraçığıra. Düşmən uşağına heç kim yaxın durmayıb. Atam da təsadüfən bu kənddə imiş. Uşağı götürüb qucağına, gətirib evə. Bax bu Əziz həmin Əzizdir İndi necə, mənim çağırışıma gəlməyə bilər?

Köylü Musa: - Bilirəm, hamısını bilirəm. Hətta Lüt Əzizi öz yerinə bu bəy-xan qulluğuna göndərməyini də bilirəm.

(Bu vaxt aralıdan fit səsi eşidilir. Yusif bəy diqqət kəsilir.)

Yusif bəy: - Hə, bu Lüt Əzizin fitidi.

Köylü Musa: - Dağda-daşda o qədər adam var ki, nə bilirsən Lüt Əzizin fitidi? Səs-küy eləyərsən, gəlib bizi görərlər.

Yusif bəy: - Görsünlər də, kimdən gizlin işimiz var?

Köylü Musa: - Necə yəni kimdən gizlin işimiz var? Bəs bu hökumət bizi axtarmır, əllərinə keçsəm bilirsən neyləyərlər?

(Yusif bəy gülür. Onun gülməyi Köylü Musanı cinləndi-

Köylü Musa: - Bu bəy balalarına da bir az üz verən kimi əməllərini azırlar.

(Yusif bəy yenə gülmək istəsə də, əllərini ağzına tutur. Və yenə də fit səsi eşidilir.)

Köylü Musa: - Əgər Lüt Əzizin fitini tanıyırsansa, cavab ver. (Yusif bəy cavab fiti çalır. Bu

Yusif bəy: - Ə, harda qalmısan, gəl çıx da.

vaxt Lüt Əziz görünür.)

Lüt Əziz: - Bəy, sənin qadan alım, mən hərb adamıyam. Asanlıqla kənara çıxa bilmərəm axı, ixtiyarım yoxdu.

Yusif bəy: - Nə olsun, ixtiyarın yoxdu, ə, mənim kim olduğumu unutmusan?

Lüt Əziz: - Yox, bəy, sənin kim olduğunu unutmamışam. Sənin çağırışına da ağamın haqqısayına görə gəlmişəm. Nə sözün var de, men tez qayıtmalıyam.

Yusif bəy: - Deyəsən bu təzə hökumət sənin başını xarab eləyib. Ə, bu sənin hökumətin deyil ey, bizim hökumətimizdi, bəyinxanın hökuməti.

Lüt Əziz: - Nə bəy-xan, elə danışma, Əli ağa Şıxlinski deyir ki, biz Şərqdə ən ağıllı dövlət quracağıq. Bu hökumətdə hər kəsin haggi-hügugu gorunacag.

(Köylü Musa yaxına gəlir.) Köylü Musa: - Yox bir, sənin də haqqın-hüququn qorunacaq.

Lüt Əziz: - Bu kimdi belə?

Yusif bəy: - Ə, bu sənin kimi lütlərin, kasıb-kusubların adamı-

(Lüt Əziz təəccüblə Köylü Musanı başdan-ayağa süzür. Köylü Musa da Lüt Əzizə diqqətlə baxır. Hərbi formadakı gəncin özünə yaraşmayan "lüt" sözü Köylü Musanı düşündürür.)

Köylü Musa: - Lütə bax, görkəmə bax...

Lüt Əziz: - Nə olub görkəmi-

(Köylü Musa Lüt Əzizin sərt baxışlarından karıxır. Düşünür ki, daha ona qeyri-mətləblərdən heç nə demək olmaz.)

Lüt Əziz: - Hə, yaxşı, məni niyə çağırmısınız?

Köylü Musa: - Mən çağırma-

Yusif bəy: - Səni mən çağırmışam. O vaxtlar sənə bəzi şeyləri demişdim. Yadında nə qalıb?

Lüt Əziz: - Bəy, ağlını başına cəm elə. Yadımda çox şey qalıb, amma sən deyən məsələlər kişiliyə sığan məsələlər deyil.

Yusif bəy: - Necə yəni kişiliyə sığan şey deyil, ə?

(Yusif bəy irəliyə yeriyib Lüt Əzizin yaxasından tutur, onu silkələyib özünə sarı çəkir.)

Lüt Əziz: - Bəy, yaxamı burax. Bəlkə, atanın dediyini yad-

Yusif bəy: - Atam nə deyib,

Lüt Əziz: - Atan Rəsul ağa həmişə deyirdi ki, kişi kişini arxadan vurmaz.

Yusif bəy: - Ə, Rüstəm gədənin biridi, hardan oldu belə adlısanlı kisi?

(Yusif bəy silahını çıxarıb Lüt Əzizin sinəsinə dayamaq istəyir. Bir anda Lüt Əziz onun qolunu burub, silahını əlindən alır. Və çevirir Yusif bəyə sarı.)

Lüt Əziz: - Özünü yığışdır, bəy, mən sənin gördüyün Lüt Əziz deviləm.

Yusif bəy: - Bəs kimsən, ə? Lüt Əziz: - Mən Azərbaycan əsgəriyəm - Daş Salahlı Əziz.

İşıqlar sönür.